

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԴԱՐՈՒՄԻ ԵՒ ԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԴԱՐՈՒՄԻ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԴԱՐՈՒՄԻ

Ի ՏԱՐԻ

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Այս ամսի համարում... 20 ֆր. կան...

1904 ՕԳՈՍՏՈՍ 20 ՇՐ. (Հ. Տ. Օգոստոս 7)

Իմաստը... Երբեք...

ԲԱՅՈՒՄԻ ԵՒ ԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԴԱՐՈՒՄԻ

Ամերիկայի Միացյալ... Զեյնապի...

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԻԱՅՆՈՒՄԻ ԵՒ ԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԴԱՐՈՒՄԻ

(Թղթակցություն Կ. Պոլսից)

5 օգոստոս 1904

Միացյալ-Նահանգների... Զեյնապի...

ԲԱՅՈՒՄԻ ԵՒ ԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԴԱՐՈՒՄԻ

20 ֆր. կան... 20 ֆր. կան...

Այս ամսի համարում... 20 ֆր. կան...

Զեյնապի... Զեյնապի...

ԲԱՅՈՒՄԻ ԵՒ ԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԴԱՐՈՒՄԻ

(Կոմիտասի կենտրոնից)

Ա

(Շաբ. 2րդ բուհ)

Այս ամսի համարում... 20 ֆր. կան...

Երբեք... Երբեք...

Զեյնապի... Զեյնապի...

Զեյնապի... Զեյնապի...

Միջերկրականի մէջ գտնուող ամե-
րիկեան նաւատորմի թիւրքական
շուրերը պիտի գայ լիտու հասկցո-
ղին բարեւ» ըսելու պէս բան մ'էր
այդ :

Թիւրքալ պահանջներէ վերջինին գո-
նէ ոչ մէկ ընդգիծութիւն պէտք չէր
ընէին թիւրքերը. այնու ամենայնիւ
երեսները կը թիւրքացունեն, յիշելով որ
1896-97ին Կ. Պօլսի կոտորածներին
ժամանակ Սմերիկացիները յայտա-
բարեցին թէ բոլոր տէրութիւններ
մարտանաւերին Տարտանէլի և Վոս-
փորի նեղուցներէն անցնին արգելող
դաշնագիրն Սմերիկայի Միացեալ-Նա-
հանգներին չվերաբերիր որովհետեւ
1841ի, 1856ի և 1871ի դաշնագիրնե-
րին ինք ստորագրած չլինելով, թիւր-
քիայի և ուրիշ տէրութիւններին միջև
կնքուած պայմաններն իրեն համար
նշանակութիւն մը չունին։ Այսպէս թէ
այնպէս, Սմերիկացիները կը պահան-
ջեն որ Կ. Պօլսի մէջ մեծ դեսպանու-
թիւն (ambassade) ունեցող տէրու-
թիւններին պէս իրենք ալ Կ. Պօլսի
մէջ երկու պահականաւ պահելու ի-
րաւունք ունենան, մինչդեռ Բ. Դու-
ռը կը մերժէ պարզ դեսպանատուն-
ներին (legation) այդ իրաւունք վա-
յելու։ Երբեմն, Համիտի թագաւորու-
թեան սկիզբները, Յունաստանի դես-
պանը մէկ պահականաւ կը պահէր
Կ. Պօլսի մէջ. բայց 1880ին, թիւր-
քիայի մէջ գտնուող հելլենական փոս-
տատուններէ բռնի փակուելով ծա-
ղած վէճէն ի վեր, Բ. Դրան պա-
հանջին համեմատ Կ. Պօլսէն յետ
կանչուեցաւ յունական պահականաւ
և այնուհետեւ ա'լ բնաւ չերեցաւ այս-
տեղ։ Այսու ամենայնիւ, եթէ Սմերի-
կացիները Կ. Պօլսի իրենց դեսպա-
նութիւնը մեծ դեսպանութեան աս-
տիճանին բարձրացունեն, թիւրքե-
րին համար շատ դժուար պիտի լինի
բողոքել այդ կարգադրութեան դէմ
և ինք շարունակել պարզ դեսպան
մը միայն ունենալ Ուաշինկթընի մէջ։
Գալով միւս երկու կէտերին, ա-
տոնք աւելի փափուկ էին եւ աւելի
կը յուզէին թիւրքերը որովհետեւ

Հայկական խնդրին կը վերաբերին։
Արդէն թիւրքերը, իբրեւ ընդհանուր
սկզբունք, չեն սիրեր ստակ տալը,
որովհետեւ ոչ միայն իրենց պարտք
ամենէն աւելի անկանոն կերպով վը-
ճարողներն են աշխարհի վրայ, այլ և
միշտ նիւթական շատ մեծ նեղութիւն-
ներ կենթարկուին. իսկ երբ խնդրը
կը դառնայ Հայերին պատճառով վը-
նասի տուգանքներ վճարելու վրայ,
այդ տոնն իրենց շատ աւելի ծանր
կուգայ քսակին բերանը բանալը։
Մեր ընթերցողները կը յիշեն ան-
շուշտ թէ Կ. Պօլսի 1896ի կոտորած-
ները և ամբողջ Հայաստանի մէջ ա-
նոնց յաջորդող ցարգերի միջոցին
ֆնասուած Եւրոպացիներին և Սմե-
րիկացիներին համար իրենց տէրու-
թիւններէ ըրած պահանջներին հա-
կառակեցաւ Բ. Դուռը. բայց յետոյ
երբ տեսաւ վերջապէս որ չպիտի կա-
րողանայ դիմադրել ամբողջ Եւրո-
պային եւ Սմերիկայի Միացեալ-Նա-
հանգներին, ամեն տեսակ դարձուած-
ները դիմեց որոնցմով զանազան ա-
նուններ տակ վճարեց իսկապէս պա-
հանջուած գումարները, բայց առանց
ցոյց տալու թէ ընդունած է բողո-
քարկունների պահանջների ճշտութիւ-
նը։ Թիւրքերն ամենէն աւելի կը
կասկածին ամերիկեան վարժարան-
ներին վրայ որովհետեւ կը յաւակնին
կարծել թէ Սմերիկացի միսիոնար-
ներն են Հայաստանի մէջ խռովու-
թիւններ իսկական թելադրելները և
թէ անոնք Հայ յեղափոխական կոմի-
տէներէ քամակն են կեցած։ Հայկա-
կան գործերին առնոց միջամտութեան
վրայ նոյն իսկ տեղեկագիրներ ալ
ղրկուած են Բ. Դուռէն Եւրոպայի պա-
լատը։ Միայն թէ ըսելը ապացուցա-
նել չէ. այդ տեղեկագիրներին մէջ ըս-
ուածները հաստատող ապացոյցներ
չկան։ Ատոր համար կզգուշանան հը-
րատարակութեան տալէ և բաւական
կը համարին այդպիսի կասկածներ
չլնել որ բերանէ բերան պտտելով
լրագրութեան մէջ ալ արձագանք
գտնեն եւ առանց կառավարութիւնը
պատասխանատուութեան ենթարկե-

լու հրատարակուած լինին։
1830ի դաշնագրի Դ. յօդուածը կը
վերաբերի սա խնդրին թէ ամերիկ-
եան երկրացիներ կամ ամերիկեան
պաշտպաններ (protégé) թիւրքա-
հպատակների հետ վէճ կամ դատ ու-
նեցած ժամանակ, ինչպէս պիտի լի-
նի իրենց դատավարութիւնը։ Թիւր-
քերը կըսեն թէ օսմանեան դատա-
րաններն իրաւասութիւն ունին ա-
տոնք դատ տեսնելու, մինչդեռ Միաց-
եալ-Նահանգները կը փաստաբանն
թէ իրենց հիւպատոսական դատա-
րաններ միայն կարող են զանոնք դա-
տել։ Թիւրքիան իր այդ յաւակ
նութեան իբրեւ շարժառիթ ցոյց կու-
տայ թէ թիւրքիայէն Սմերիկա գաղ-
թած և Սմերիկեան երկրացի եղած
բաւական թուով Հայեր նորէն Կ.
Պօլսի կամ գաւառները կը վերա-
դառնան, Հայ յեղափոխական կոմի-
տէներէ կողմէն իբրեւ պատուիրակ
ղրկուելով Հետեւապէս շատ կը փա-
փաքի որ կարենայ, իր ուզած տոնն,
դատապարտելով ոչնչացունել զանոնք
այն դատաւարների արագօրէն տուած
մէկ վճռով որոնք երկար ժամանակէ
ի վեր վարժուած են հաճելի լինելու
համար ծառայութիւններ մատուցա-
նելու և ոչ թէ դատավճիռներ տալու։
Այլ սակայն Դ. յօդուածի իմաստը
պարզ ու որոշ է այնպէս որ ո'չ մի
երկրորդութեան, ո'չ մի վիճաբանու-
թեան տեղ չի թողուր. զայն բացառ-
ելու համար երկու կերպ չկայ։ Ահա
այսպէս գրուած է այդ Դ. յօդուած.
«Երբ վէճ մը կամ դատ մը ծագի
օսմանեան հպատակների և ամերիկ-
եան երկրացիների միջև, առանց ա-
մերիկեան թարգմանի ներկայութեան
ո'չ դատավարութիւն պիտի լինի, ո'չ
ալ վէճի ունկնդրութիւն. 500 զրու-
չէն աւելին համար եղած դատերը
Կ. Պօլսի մէջ պիտի տեսնուին, ար-
դարութեամբ և իրաւունքով դատ-
ուելով։ Հանդարտութեամբ իրենց ա-
ռետական գործերով զբաղող ամե-
րիկեան երկրացիներին ունէ նեղու-
թիւն չպիտի տրուի առանց շարժա-
ռիթի, քանի որ ունէ յանցանք կամ

պակասութիւն մը գործած չեն. նոյն
իսկ երբ յանցաւոր գտնուին, դա-
տաւորները և ոստիկանութեան պաշ-
տոնեաները չպիտի բանտարկեն զա-
նոնք, ալ իրենց դեսպանների և
հիւպատոսների միջոցով պիտի պատ-
ժուին, ինչպէս այդ կը լինի միւս Տը-
րէնկներին համար։»
Ասկէ զատ, այդպիսի պայման մը
Սմերիկացիներին համար միայն դըր-
ուած չէ մասնաւորապէս. ուրիշ դաշ-
նագիրներին մէջ ալ կը գտնուի և ա-
ւելի բացօթյա կերպով, մասնաւոր
Բէզարովիչի դաշնագրին մէջ որ 1718
ին կնքուած է Աւստրիայի և թիւր-
քիայի միջև։ Եւ որովհետեւ Սմերի-
կացիներն ալ ամենէն աւելի նպաս-
տաւորեալ ազգերի կարգը կը համար-
ուին դաշնագրով, ուրեմն 1830ի դաշ-
նագրին իբրեւ լրացուցիչ կրնայ հա-
մարուիլ Բէզարովիչի դաշնագիրը։
Անցած ուրբաթ օր, սէլամըքի ա-
րարողութենէն յետոյ, Տ. Լէշման
Սուլթանէն ունկնդրութեան ընդուն-
ուեցաւ։ Պնդեց որ վերոյիշեալ երեք
կէտերին պատասխան մը տրուի և
իմացուց որ Սմերիկեան նաւատոր-
միդը շուտով պիտի այցելէ թիւրքա-
կան զանազան նաւահանգիստներ։
Սուլթանը ապահովութիւն տուաւ
Միացեալ-Նահանգների դեսպանին
թէ իր կառավարութիւնը համաձայ-
նութիւն մը գոյացնելու ամենամեծ
փափաքով պիտի քնէ իրեն ներկա
յացուած պահանջը և թէ շուտով նը-
պատաւոր լուծուի մը կը տրուի
Հետեւապէս, ամերիկեան նաւատորմի
ղը զինք չպիտի ցուցադրէ թիւրքա-
կան ջուրերին մէջ. կըսուի մինչև իսկ
թէ Միացեալ-Նահանգների նաւա-
հանգիստները պիտի վերադառնայ-
ն թէ Միջերկրականի մէջ չսպասէ ա-
մեն բանի վերջնականապէս կարգա-
դրուելուն, շատ հաւանական է որ ա-
գամ մը Սմերիկա վերադառնալէն յե-
տոյ՝ նորէն պատրաստուի յետ դա-
նալու որովհետեւ թիւրքերն երբեք
չեն զիջանիլ մինչև որ գործը ծայրա-
յեղութեան չառնուի։ Փախուստի
ճամբաներին դիմելու մէջ վարպետ

պատուութեան զգացումը պիտի սպաննէր
և մուրացկանութեան վարժեցունէր, ա-
ւելի պիտանի եւ նպատակայարմար կը
լինէր անոնց գործ ճարել և օրինաւոր
աշխատութիւններ գտնելու ճամբաները
ցուցնել և դիւրութիւններ տալ, մինչև
որ անոնք կրնային թերեւս կրկին յետ
դառնալ իրենց հայրենիք, իրենց անտէր
ձգած սիրելիների, ծնողների մօտ և ի-
րենց տան ու տեղերի վրայ։
Խօսակցութիւնն իրարեւորեց. հասած
էինք թիֆլիսի քաղաքային մեծ թատրո-
նին դիմաց։ Երկին յետ վերադարձանք
նոյն ճանապարհով, առանց երբեք ձանձ-
րութեան նշան մը տեսնելու իրենց մօտ։
— Ահ, ասաց նորէն. այո՛, կան, շա-
տեր կան մեզանում որ ներկայ ընդհա-
նուր կացութեան վրայ անտարբեր աչ-
քով են նայում, որ նրանց չի հետաքրք-
րի մեր տարաբաղդ ազգի դառն վիճակը.
բայց էլ ի կան և ազնիւ հոգիներ ու ըն-
տանիքներ. և հէնց ատոնք իսկ կարծը-
ւածից աւելի են, բայց ափսոս որ բըռ-
նադատուած են ծածկելու և թաղելու
իրենց զգացումները։ Շատ պարագաների
մէջ թերեւս դուք մեզանից երջանիկ կը

լինէիք, յարեց կամացուկ մը. մեզանում
ձեր կարծածին չափ էլ ամեն ինչ վար-
դագոյն չէ դժբաղդաբար։ Հէնց ապա-
ցոյցը իմ Մարտինս, ասաց յուզուած ձայ-
նով մը և գրեթէ հեծկալով. այն ինչ
որ դուք լսեցիք ինձանից, այն զանազան
տեղեկութիւններ և նոյն իսկ մեր մայ-
րենի լեզուի սէրը որ ձեզ զարմացուց,
ատոնք բոլորն էլ Մարտինս չնորհքն են։
Այո՛, մեզանում գործին նուիրուած ին-
տելիգէնտներ կը պակասին. նիւթական
չափ և փառաւոր ասպարէզներ այնքան
գրաւել են նրանց, որ ուրիշ ոչ մի կերպ
չեն մտածում և չեն էլ կարողանում ի-
րենք իրանց օգտակար դարձնել։ Բայց
իմ Մարտինս այնպէս չէր. նա ոչ միայն
Հայաստանի կացութիւնը հեռուից լաւ
կերպով ուսումնասիրած էր, այլև տեսած
և ճանչցած էր այն բոլոր երկրին մէջ,
ճանչցած էր հայ ժողովուրդը և իր դը-
րացիներ, իրենց իսկական դրութեան,
պահանջները և պայմանները համեմատ...
Բայց ափսոս։
Աւ թաղիկնալը աչքին տարաւ ազնիւ
տիկնալ, արցունքները սրբելու համար։
Աղջիկը նայնպէս, որ բոլոր խօսակցու-

թեան ժամանակ լուռ գլխի հաւանու-
թեան ելէջներով միայն կը հետեւէր ա-
սածներին, ինք էլ յուզուեցաւ և գլուխը
միւս կողմ դարձուց, իր այդ յուզում
ծածկելու համար։
Իրենք բան մը չասած, մենք բնակա-
նաբար անպատշաճ համարեցինք հարցնել
իրենց վշտին պատճառը։ Ո՛վ էր այդ
Մարտին ասածներն. նա ինչ կարեւոր դեր
էր կատարած և ո՛ւր. ինչ եղած էր.
ինչու անոր անուն յիշելիս մայր և աղ-
ջիկ միանգամայն յուզուեցան։ Դա մեզ
հանելուկ մնաց։
Անպատեհ կը լինէր այլևս խօսակցու-
թիւն երկարել. շնորհակալութիւն յայտ-
նեցինք իրենց ազնուութեան, բարեացա-
կամութեան և ցուցած հոգածութեան
համար, յոյս յայտնելով որ ասկից վերջ
էլ անոնք չպիտի դադարէին միեւնոյն
ազնիւ դերը և պաշտպանութիւնը շա-
րունակել օրից օր շատցող տաճկահայ
ազաթականների մասին։
— Դա մեր պարտքն է. յարեց կարճ
կերպով և մօր մը խոնդաղկոտութեամբ
ձեռքը երկարացուց մնաս բարեւ ասելու։
Եւ վերջին նայուածք մ'էլ ուղղելով աղ-

ջըկայ ամպնոտ հայտացքին, յետ դար-
ձանք, միտքս մոլորուն, սիրտս պղտորած։
Առաջին անգամ լինելով կղզայի կուրի-
քիս տակ անսովոր ճվում մը և անբա-
ցատրելի փափաք մը. ինչու և ինչի՞ հա-
մար, չգիտեմ։ Գիտէի միայն որ դժբաղդ
մ'էի, այնպէս ինչ որ չէի եղած դեռ
մինչև այն օր, ճակատագրին այնքան
դառն հարուածներին ենթարկուելով։
Ա՛լ անկից վերջ ամեն օր երեկոյն
մինչև կէս գիշեր միս մինակ, Բուլվարի
մէկ ծայրից միւսը չափել սկսեցի, միտք
այն յուսով որ անոնց կը հանգիստիմ, որ
անոնց եթէ ոչ խօսակցութեան, գէթ
տեսնոյն կարծանանամ։
Միայնակեաց մ'եղած էի, ծածկալի
և տրտում. ամբողջ ժամեր կը խորհէի
կերպիցի, կը մտածէի անկապ, անկանոն,
Պաղարիւնութիւնս կորսուած էր. որով
անսովոր զաւարտման եւ բաբախումի
ունէի, ինչ որ օր օր կը շատնային։ Գի-
շերներ քուն չունէի և ցերեկներ հան-
գիստ։ Ա՛լ ճշմարիտ հիւանդ մ'էի։
(Շարունակելի)
Մ'էն-Սէ

1904 օգոստ. 15 ժրկել

ԹԻՐԻՔԻԱԷՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ափրիկեան Տրիպոլիէն եկած լուրերէն կրնաքոյի որ դիւանագիտական բաւական ծանր երկու միջադէպներ պատահած են հոն:

Տէրնաի մէջ իտալական հիւպատոսարանի մէջ գաւազնը ձերբակալած, ծեծած և օսմանեան թնդանթակիր նաւ մը դնելով Պէնկագի փոխադրած են կառավարչին հրամանով: Իտալական հիւպատոսը հեռագրով հրահանգ խնդրեր է իր կառավարութենէն:

Պէնկագիի մէջ տեղական թիւրք իշխանութիւններն արգելքի տակ դէրեր են թունուղական նաւ մը, նաւապետը միայն արձակելով պայմանաւոր կերպով Ֆրանսական հիւպատոսը բողոքած է ատոր դէմ, բայց գոհացում չէ տրուած իրեն:

Գիտելի է որ ժամանակէ մ'ի վեր այս կարգի միջադէպներ շատ կը պատահին Տրիպոլիէան երկրին մէջ. տեղական իշխանութիւններն եւրոպացիներին դէմ յանդուգն կերպով վարուել սկսած են:

ՌՈՒՍԵԻՃՂԲՈՆԵՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Ինչպէս գրած էինք մեր նախորդ թուի «Ռուսաստանի լուրեր»-ի բաժնին մէջ, Բորդ-Թիւրի առևտրական նաւատորմին որ յանձնուելու վտանգին չենթարկուելու համար դուրս ելնելով փախչելու յանդուգնութիւն ունեցած էր, մասամբ ընկղմած եւ մասամբ ալ ապաստանելով չինական եւ ալմանական նաւահանգիստներէ մէջ զինաթափ եղած է: Ճարտնները նոյն իսկ զնացին չինական ջեֆու նաւահանգիստը ապաստանած մարտանաւ մը գերի բռնեցին ու տարին: Վլատիմոս դոքի Ռուսական նաւատորմին ալ որ մի քանի փոքրիկ յաղթութիւններ տարած էր յանկարծակի յարձակելով առանձին գտած ճարտական նաւերին վրայ, այն ալ վնասուած տկարացած է այժմ, Ճարտններ անոր ալ մի քանի մարտանաւերն ընկղմած լինելով: Հեռագիրներին նայելով, Բորդ-Թիւրի առևտուիլը շատ մօտալուտ է:

Յամաքի վրայ ալ զօրավար Քուրթ-բադքին շատ նեղ վիճակի մէջ մնացած է իր սպասած բաղձաթիւ զօրքեր Ռուսիայէն չեն գար հասնիր: Իսկ Ճարտններ, թէև կամաց կամաց, միշտ յառաջ կը քայեն, որոնց առջև ուսական բանակը կը ստիպուի տեղի տալ և խոհանութեամբ յետ քաշուի: Բայց մինչև ե՞րբ և մինչև ո՞ւր:

Խաղաղութեան համար եւրոպական տէրութիւններէ միջնորդութեան զբողոքներ սկսած են պտտել: Բայց դեռ կանխահաս կը համարուին այդ զբողոքները:

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԼՈՒՐԵՐ

Ռուսիայի արտաքին գործերի նախարար Բլէվէն սպաննողը, հարցաքննիչ դատաւորի տեղեկագրին նա-

յելով, Սազոնով անուն մէկն է եղեր որ առևտրականութեան մէջ բաւական ծանօթ ընտանիքէ մ'է:

— Կրէտէի Եորկիոս իշխանը ճամբորդութիւն մ'ընելով պիտի այցելէ Եւրոպայի զանազան մայրաքաղաքներ: Այդ առթիւ միջիններ գումարուեցան ուր փափաք յայտնուեցաւ որ կրէտէն Յունաստանի հետ միացուի:

— Աթէնքէն օգոստոս 14ին կիսացունեն որ Սամոս կղզին մէջ սպանիկ երկրաշարժ եղած և բաւական մեծ վնաս պատճառած է. չափ մը տուններ կործանած են գիւղերին մէջ:

— Անգլիայի Էդուարդ թագաւորն որ Մարիէնպատի յուրերը (Պոհմիա-Աւստրիա) կը գտնուի այժմ, Աւստրիայի Ֆրանց Եոզէֆ կայսրէն ընդունուեցաւ կայարանին մէջ երբ հոն հասաւ օգոստոս 16ին կէսօրէն յետոյ ժամ 2ին: Ֆրանց Եոզէֆ կայսրն իշխէն ուր կը գտնուէր, նոյն առաւօտ ճամբայ ելնելով յատկապէս եկած էր Մարիէնպատի երկու վեհապետներն իրար համարելէ յետոյ զնացին այն օթեան որ յատկացուած էր Էդուարդ թագաւորի բնակութեան: Էդուարդ թագաւորը մինչև Մարիէնպատի երկրայեցիութեան եկած Ֆրանց Եոզէֆ կայսրին պատուելու համար հացկե-րայթ մը տուաւ ուր երկու կողմէն շատ սիրալիր խօսքերով բաժակաճառեր արտասանուեցան: Նոյն երեկոյ Մարիէնպատի քաղաքը լուսավառութիւններով զարդարուած էր:

Հետեւալ օր Ֆրանց Եոզէֆ կայսրը վերադարձաւ Քարլսպատ:

— Ռուսիայի Օսդրովէն և Բարլէֆ քաղաքներին մէջ հակահրէական ցոյցեր լինելով, մի քանի հրեաներ ըսպաննուած եւ շատեր վիրաւորուած են: Սուտ զրոյց մը տարածուելով թէ հրեայ մը քրիստոնեայ մը սպաններ է, խռովութեան շարժառիթ եղած է:

ԾԱՆՈՒՅՈՒՄՆԵՐ

Արմէնիայի խմբագրատան մէջ ծախու կը գտնուին հետեւեալ գիրքերը որոնց առջև նշանակուած գիներին մէջ հաշուուած է նաեւ զրկելու փոստի ծախքը:

Երարները ապահովագրուած (recommandé-registré) ստանալ ուղղորդելը պէտք է որ ամեն մէկ ծրարի (մինչև 2 քիլո) համար 25 սանթիմ ապահովագրութեան ծախքը վճարեն:

Արմէնիայի խմբագրատան մէջ ծախու գտնուած գիրքերի մանրամասն ցուցակը հրատարակուած է Արմէնիայի 17րդ շրջանի 38, 39 և 40 թիւերին մէջ:

Այդ թիւերէն յատկապէս աւելի տպած լինելով, պատրաստ ենք ձրիապէս մեր գրացուցակներ ունենալ, եթէ դոնէ 50 սանթիմ զրկելով գիրք ուղղել մեզնէ նախապէս. այդ ուղղած գրքի ծրարին մէջ դրուելով կը շարժուին գրացուցակներն ալ:

Ամեն երկրի փոստերը, քանի՜ սանթիմի համար ալ լինի, մանտալը փոստ կուտան մեզ վճարուելու համար Մարսելի մէջ:

ԾԱԽՈՒ ԳԻՐՔԵՐ

ԻՄ ՆԱՅՐԱՍՊԱՆ ԸՆԿԵՐ

(Կ. ՊՈԼՍՈՑ ՀԱՅՈՑ ԿԵԱՆՔԷՆ ԱԻՆՈՒԱՆ ԻՐԻ ԻՐԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ՆՐԵՑ ԱՊԼԱՄԲԵՐ

Այս հետաքրքրաշարժ գրուած գիրքակալացունէ ընտանեկան ժողովրդականութեան մին ուր կը տեսնուի թե՛ անբարոյական մի հայր իւրապականութեամբ վարքուբարքով որչափ շարիքների պատճառ դարձած է և վերջ վերջոյ ինք ալ իւր որդու ձեռք ապանուած և անհետացած է ախարհէ: Գին 1 ֆրանք:

ՄԻ ՊՈԽԼԿԱՐ ՀԱՅՐԵՆԱՍԷՐ (ԶԱՔԱՐԻԱ ՍԹՈՌԱՆՈՎ)

ՅՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ԹԱՐԳՄԱՆԵՆՑ ՄԻՐՏԻՑ ԳՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ 1894

Պուկարիայի անկախութեան հետեւեալէն, Չաքարիա Սթոյա-նովի, որ իր ընդունակութեան շնորհով յաջողեցաւ մի լեոնաբնակ գիւղացի հովուի պարզ վիճակէն հետզհետէ արհեստաւոր, վարժապետ, յեղափոխական գործիչ, խմբագրապետ և վերջապէս ազատ Պուկարիայի Ազգային ժողովի նախագահ դառնալ խիստ հետաքրքրաշարժ կենսագրութիւնն է, ուր ուշադրութեան արժանի տեղեկութիւններ կան նաեւ Պուկարիան թիւրքի լուծէն ազատելու աշխատող պուկար հայրենասէր յեղափոխականների գործունէութեանը մասին: Սկիզբը դրուած է նաեւ հեղինակին, Բրոֆէսէօր Լուի Լըօէի, և թարգմանչին միջեւ եղած թղթակցութիւնը այս գրքի հայերէն թարգմանութեանն առթով:

Հեղինակը շատ իրաւամբ կը գրէ իր յառաջաբանի վերջ թէ «Չարմանք պիտի պատճառէ ինձ եթէ ընթերցողներէ հետաքրքրութիւնը չարժի պետական մարդ դարձած մի գիւղացիի այս վաւերական պատմութեան վրայ»:

Գինն է փոստի ծախքով մէկտեղ 1 ֆրանք և 40 սանթիմ:

Տարածելու համար մեծ քանակութեամբ առնողներին 25 % զեղչ կը լինի: (Պարսկաստանի Հայերին համար 1 ֆրանք է:

Արտօսը Հայաստանի կամ Տեղեկագիր Բալուայ, Քարբերդու, Չարսանճագ, Ճապաղուրի և Երզնկայու: Թաւելուած ըստ խնդրանաց ազգասիրաց «Խիզան գաւառ»: Աշխատասիրեաց Պողոս Ծ. Վ. Նաթանեան: Փրանք:

ԺԲ
ՐԱՏԱՐԱԳՈՒԹԻՒՆ Մ. ԳՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆԻ
ՆԱՐՈՑՆԵՐ
Մ. ԳՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆԻ
ԶՐԱՎՆ ԲՏԱՆԱԻՐՆԵՐԷՆ

Մ. Գորթուգալեանի գրած հայրենասիրական ոտանաւորներէ մի քանի ամփոփուած են այս տետրակի մէջ:

Իւր նմոյշներ զանազան քայաքսէ, մէջ և զանազան տպագրութիւններ, տակ իւր երբեմն գրած ոտանաւորներ, որոնք ժամանակին հրատարակուած լինելով կորսուած են այժմ: Այն քանի ոտանաւորներ քոնք իբրեւ նմոյշ ամփոփուած են այս տետրակի մէջ: Գրքն և ցանկը գտնուին Կ. Պօլիս ազգագրուած ազգային երգարաններին մէջ: Որոց վերստին տպագրութիւն վաղուց արգէն արգելուած է, և Արմէնիայի ազգիւրներին մէջ, նմոյշներ մէջ փոքրիկ տեղեկութիւններ տը-լած են նաեւ թէ այդ ոտանաւորներն ինչ տպագրութիւններով տակ ներշնչուելով գրուած են: Գին 15 սանթիմ:

ՀՐԱՏԱՐԱԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Մ. ԳՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

Մ. Գորթուգալեանի հրատարակած գիրքերին վրայ մասնաւոր լինելով Պարսկաստանի Հայերին համար որոնց կը շրջուի իրականութիւնը նշանակուած գիներով:

Ա. ՀԱՅ ԳԻՒԾԱԶՆՈՒՂԻ ՄԸ (Սպասում) Բ. ՀԱՅ ԳԻՒԾԱԶՆ Գ. ՍԱԼՄԱՍ ԻՐԱՍԷԼԻ Դ. ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ՊՈԽԼԿԱՐՈՑ ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ ՊՈԽԼԿԱՐ ԱՊՏԱՄ. ՎԱՅՏԱՑԱՑ (Սպասում)

Ե. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳԵՈՒԱԼԵՆԵՐ. — Զ. ԳԱՄԱՌ ԳՈՒԹՈՎ — ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ յետ այլոքեցեց աւարտելուն (Սպասում) Ե. ԻՆՁԻ ՕՐԷՆՔԸ ՅԱԶԿԱԶԱՏԱՍՏԱՆՈՒՂ (Սպասում)

Ը. ԹԻՐԻՔԻԱԻ ՀԱՅԵՐԵՆ ԵՒ ԻՐԵՆՑ ԳՈՒՆԵՐ (Թիւրքիայի Հայերին և իրենց քրոջ ազգերի վրայ վիճակաբանական գեղարանական ամփոփ և հետաքրքրաշարժ տեղեկութիւններ կը տառնակէ: Թիւրքահայաստանի մէջ բնակող այլ և այլ ազգերէ բնակիչներ թուին քաղաքատեղան մէկ ցույցալայ կցուած է տետրակին վերջը) Գին 50 սանթիմ (35 սանթիմ):

Թ. «ԱՐՄԷՆԻԱ»Ի ՅՈՒՇԱՐԱՐ (Արմէնիայի տարեշրջանի թիւերը այժմ բաւոր լին ապառած և միեւնոյն ժամանակ շատերի հետաքրքրութեան առարկա դարձած լինելով, այդ շրջանի էլ Մ. Գորթուգալեանի գրած առաջնորդը յօդուածներէն գէթ 30ի չափ ամփոփուած են Յուդաքի մէջ որ ութ քաղաքի մէջ 124 երեսներէ կը բաղկանայ) (1 ֆրանք): 1 ֆր. 40 սանթիմ:

Ժ. ՎՐԵԺ (Պուկարիայի մէջ թիւրքերէ արած բարբարոսութիւններէն մի փոքրիկ պատկեր կը ներկայացունէ և ցոյց կուտայ թէ Պուկարներն ինչպիսի միջոցներ գիտած են իրենց վրէժ լուծելու համար): (15 սանթիմ), 20 սանթիմ: ԺԱ. ԹՈՒՄԱՐ ԲՈՅԱՐԻՍ (Յունաստանի միջին թիւրքերի արած բարբարոսութիւններէն մի փոքրիկ պատկեր կը ներկայացունէ և ցոյց կուտայ թէ Յունիկ ինչպիսի միջոցներ գիտած են իրենց վրէժ լուծելու համար): (Գ, 15 սանթիմ), 20 սանթիմ:

ՅՆՕՐԷՆ — ԻՄԱԳԻՐ
Մ. ԳՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆԻ
ՄԱՐՍԵՅԻ
Հայերէն տպագրութիւն Մ. Գորթուգալեան
Ե. Գորթուգալեան
Marseille. — Imprimerie du Midi